

Hvem var han? Holberg's fjende nr. 1, Andreas Hojer

RSS-abonnement i iGoogle:

Tekst: Bjørn Andersen

Artiklen til print:

Ikke så langt fra den holbergske middelvej kunne man engang træffe på Andreas Hojer. Et energisk menneske med mange kvaliteter, men et menneske som man - som Holberg-ven - har haft det mere end besværligt med, i det mindste hvis man fulgte en Bjergets tradition.

Man véd - som ven - at Holberg *var efter* Hojer; man *formoder* at Hojer var Holberg's sten i skoen, i det satiriske stykke hans anledning *par excellence*; men man har nok også *stærkt på fornemmelsen* at der (i så fald) ikke var én skurk i den besværlige konstellation, men *to* - og at Holberg var *langt* den værste, for nu ikke at sige *den eneste* af de to. Man kan så yderligere formode at *noget* har skyldtes at Holberg har båret nag over en krænkelse som Hojer skulle have påført ham - og at resten af misèren *kan* have beroet på simpel jalousi. Fra Holberg's side.

Jalousi fører sjældent til noget godt, men undertiden - *måske* i dette tilfælde - har den *også* ført til noget positivt, for den fik dog *muligvis*, med streg under muligvis, hjulpet en *poetisk* raptus i gang hos en ømskindet historiker *in spe*, en yngling på omkring de 30 år - *præterea annos pubertatis non atigerat* kunne man sige ... hvis man frækt ville prikke den unge Holberg med hans egen kårde.

Om dette muligvis, se under *supplerende henvisninger* sidst i dette nr. af holberg.nu

Andreas Hojer's underskrift efter Troels G. Jørgensen's bog. *Andreas Hojer's* navn er gennem årene blevet stavet på flere måder - ikke mindst på Hojer's tid - således også som *Andreas Hoier, Andreas Hoyer, Andreas Høier* og *Andreas Høyer*. Her følges dén stavemåde han selv brugte og som forskellige opslagsværker har foretrukket.

Indhold

Men hvem var han da? Holberg's fjende nr. 1, Andreas Hojer fra det sønderjyske?

I levende live: Hojer vs Holberg

Hojer som Frederik 4's historiograf

Hojer som Christian 6's medarbejder

Højesteretspræsident Troels G. Jørgensen

Bogen om Andreas Hojer

Tacklingen af Hamburg (ifølge Troels G. Jørgensen)

De senere år & et *post mortem*

Holberg's epistel om jurister og skomagere [Epistel 293]

Kommentar til epistlen

Koloreret smædevers

Supplerende henvisninger

Men hvem var han da? Holberg's fjende nr. 1, Andreas Hojer fra det sønderjyske?

Hans indsats var stor og intens, men hans tid blev temmelig kort, for han var fysisk skrøbelig; han blev ramt af sygdom og døde i 1739 - kun 49 år gammel.

Der er i tidens løb sagt meget forskelligt om Hojer, nogle har talt positivt - i enkelte tilfælde endog *meget* positivt om ham. Men en del har talt skeptisk eller direkte negativt om ham: Enten var han en skurk af en slags, én der havde drillet Holberg, eller også var han opportunist, en *pietistisk* opportunist, én der både var i stand til at *charmere* den ukorrekte Frederik 4' og hans kone til *venstre*, siden *højre hånd*: Anna Sophie Reventlow - og én der *også* var i stand til at blive den kedeligt korrekte Christian 6's håndgangne mand i det akademiske, politisk-administrative og juridiske.

Hojer var af en præstefamilie fra et område i marsken, han blev født i Karlum i det vestlige Slesvig syd for Tønder i 1690. Han blev student og gav sig til at studere på tyske universiteter. Han studerede humaniora og medicin, underviste nogle af sine brødre og andre drenge - og var fra omkring 1714 immatrikuleret i København. Han konkurrerede i sommeren 1717 uden held om en stilling som professor i medicin ved at disputere om *petechialfeber* (plettyfus) og om brugen af kinabark i dén forbindelse - blev dr.med. og praktiserede derefter en smule som læge, vist nok uden større succes. Senere slog han ind på en helt anden bane som historiker, jurist og embedsmand. Han blev involveret i at organisere almueskolen og i at reorganisere latinskolen - og i de sidste få år af sit liv nåede han både at etablere jura som *dansk* universitetsfag (1736) - det var i 200-året for Reformationen i Danmark - at være generalprokurør ('rigsadvokat') og at lede det daglige arbejde i Missionskollegiet. Så mange hverv, så stor en virkelyst, så stort et talent? Næsten for godt til at være sandt?

Fra omkring 1713 havde Hojer nogle år været hovmester for Johann Georg Holstein's to yngre sønner Christian Frederik (født 1699, død 1722 af svindsot) og Carl (født 1700); han førte dem i København frem til et niveau der kan have svaret til hvad man fra 1747 kunne nå på akademiet i Sorø, senere rejste han med dem (1717-1718). Som det fremgår var en hovmester dengang noget ganske andet end det er i dag. En ældre bror - Johan Ludvig Holstein - fik han meget at gøre med. [J.G. Holstein f. 1694, universitetsstudier, senere hofmarskal for kronprins Christian 6., amtmand, i direktionen for Vajsenhuset og endelig Oversekretær for Danske Kancelli til sin død i 1763; lensgreve til Ledreborg).

I levende live: Hojer vs Holberg

Det var i de første år Hojer første gang provokerede Holberg - næppe *for at* provokere nogen, endsige Holberg, men nok for at brillere en smule. Hojer overvejede på dén tid hvordan han skulle undervise sine elever i historie, han orienterede sig i hvilke bøger der fandtes og besluttede at skrive en introduktionsbog selv. Blandt de bøger Hojer energisk skubbede til side var en bog som Holberg havde skrevet og udgivet; hans opfattelse var at den, i det mindste hvad den danske historie angik, var for overfladisk - og at den var temmelig stærkt inspireret af den tyske (eller tysk-svenske) forfatter Samuel Pufendorf (1632-1694). I parentes bemærket var Danmark på dén tid stadig i krig med Sverige.

Hojer lod sin introduktionsbog trykke i Flensburg i 1718 (og i Erfurt året efter) - inklusive sin begrundelse for selv at føre sig frem som historisk forfatter hvad der nuomstunder, på stor afstand, kan synes at være selvbevidst, men også ganske rimeligt, ikke mindst fordi Hojer synes at være gået ærligt og ligefremt til værks, fordi han havde gjort noget ud af at begrunde sine valg - og fordi han med et nutidigt udtryk synes at være gået efter bolden og ikke efter manden.

Holberg blev bekendt med den hojerske dom og må - at dømme fra hans reaktion: en fingeret latinsk disputats der blev udgivet under en stadigt levende Paulus Ryterus' [Povel Rytter's] navn - have følt sig trådt *meget* for nær. Se fremstillingen hos Georg Brandes i hans Holberg-biografi fra 1884 (s. 46 ff. i den digitale udgave: <http://bjoerna.dk/Holberg/Brandes-2007.htm>). Holberg havde for resten ikke gjort det mindste for at indhente forhåndsaccept fra Rytter.

Men se også hvad Holberg skrev 8-9 år efter - da krudtrøgen havde lagt sig en smule - i sit første latinske levnedsbrev: *Objicitur mihi plagii crimen, qvasi in capitibus illis ad historiam septentrionalem spectantibus Pusendorfium exscripsissem* = Jeg blev beskyldt for plagiat, for i afsnittene om nordisk historie at have udskrevet Pufendorf.

Beskyldningen var hélt urimelig mente Holberg. I 1728. Han havde ikke skrevet nogen *Danmarkshistorie*. Han havde skrevet en oversigt over den *almindelige* historie. I øvrigt havde han (som godt 30-årig!) knap nok været voksen da lysten havde ført ham til at skrive: *Præterea annos pubertatis non atigeram ...* Og endelig, så var det *kun* fordi hans venner fandt ham ugidelig eller frygtsom hvis han *ikke* reagerede, at han endelig skred til værket og gik til 'modangreb' [efter Aage Kragelund's udgave af *Ludvig Holbergs Tre Levnedsbreve*, bd. I, s. 212-213].

Når Holberg talte om at han knap nok var blevet voksen refererede det givetvis til at han tidligere havde fortalt at han så temmelig ung ud skønt han (dengang) både havde været teologisk kandidat og havde fået lovning på et professorat [se Kragelund bd I, s. 30-37].

Havde jeg været ansat ved Politiet, ville jeg på indeværende tidspunkt være blevet en anelse mistænksom: *Så* mange forklaringer, så mange *forskellige* forklaringer ... der må stikke noget under!

Måske Holberg havde fundet det nødvendigt at gå så radikalt og energisk til værks fordi han - på dét tidspunkt - forsøgte at interessere Frederik 4' for at gøre brug af ham som *historiker*? og fordi han - på et vist plan - anså Hojer for at være en temmelig farlig konkurrent? I 1719 var Holberg for længst kommet tilbage fra sin store rejse til Paris og Rom, samme år - i 1717 - havde han opnået sit første lønnede professorat - desværre i *metafysik* - og han var gået i gang med at skrive *Peder Paars* hvis 1' sang blev sat i søen i 1719?

Historikeren Caspar Paludan-Müller har konstateret at Holberg i det omhandlede værk har skrevet *langt* mere om Danmark end Pufendorf har gjort i *sit* værk. En anklage mod Holberg for *direkte plagiat* kunne derfor synes at være hélt ude af proportioner. Kvantitativt kunne der synes at foreligge et meget alvorligt argument *for* Holberg's opfattelse *imod* Hojer's, men om

denne kvantitative konklusion kan eller må opretholdes, dvs ud fra en kvalitativ undersøgelse af hvad Pufendorf og Holberg hver især har skrevet, hvad Hojer faktisk har påstået og hvad Holberg har svaret, kan jeg ikke sige på nuværende tidspunkt; heller ikke om begge d'herrer dybest set havde både ret og uret. Særligt interesserede kan henvises til Paludan-Müller's artikel på: <http://www.tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=81232>

Så vidt vides reagerede Hojer slet ikke på det holbergske rytterangreb; han gjorde dét som Holberg *kunne* have gjort og som han - angiveligt - også *overvejede: ingenting*. Men længe varede det ikke før Hojer igen havde bedrevet noget der provokerede Holberg, selv om dette 'noget' heller ikke denne gang havde adresse til *ham*, vores norske ven; men i Hojer's bemærkninger om Holberg som historiker var vores ven dog nævnt ved navn. Nu havde Hojer fuldkommen oversét Holberg, ikke nævnt ham overhovedet - også selv om han havde udgivet en bog om naturret ... på dansk (en bog der siden blev bearbejdet, kom i flere oplag og som var med til at gøre Holberg mere end velhavende).

Sagen drejede sig denne gang om hvor vidt ægteskab mellem nærtbeslægtede personer måtte anses for at være udelukket efter naturretten, et emne der måske kunne have en vis betydning hvis man skulle tage stilling til hvilke fyrstelige personer der kunne indgå ægteskab med hinanden og hvilke ikke?

Det er muligt at Hojer - koldsindigt læst - kun havde italesat naturretten osv., men sådan blev han ikke forstået af sin samtid. Der var adskillige kirkefolk der slog 7 kors for sig, som holdt møder med hinanden - og som beskyldte Hojer for at tale positivt om blodskam som en mulighed i 1700-tallet. Hojer hævdede i en lidt senere fase i forløbet at han under ingen omstændigheder havde ment at blodskam skulle kunne accepteres - tværtimod; han havde *kun* skrevet om hvad der kunne hævdes og *ikke* hævdes ud fra en strikte naturretlig undersøgelse.

Et sted har jeg sét at Hojer måske kunne have tænkt sig at hjælpe Frederik 4' med at han i flere år var gift både til højre og venstre side. I så fald kunne rationalet være at når Hojer havde *vist* hvad man kunne hævde og - især - *ikke* hævde om ægteskab mellem nærtbeslægtede - ud fra Naturretten - så måtte man kunne hævde ganske tilsvarende om bigami, så meget mere som der er omtalt flere tilfælde af bigami i *Det Gamle Testamente*. Det elegante i sandsynliggørelsen ville så kunne være at diskussionen - fra ende til anden - ville være ført uden at man havde nævnt hverken Frederik 4' eller hans hustruer med et eneste ord. - Men, hvad der er op og ned afhænger af synsvinklen: 'Den elegante konstruktion' er ikke nødvendigvis gjort for at understøtte Hojer, evt. Hojer *post mortem*, den kan lige så vel være gjort for at vise hvor nederdrægtig en 'jesuit' han kunne være.

Hvad Holberg mente når det kom til sagens kerne kan ikke siges med fuldstændig sikkerhed, derimod kan det konstateres at han igen trådte frem under dække af et pseudonym - og at han igen angreb den hojerske position lige på og hårdt. I 1728 forklarede Holberg at Hojer's skrift havde fået hans endnu ikke lægte sår til at bryde op igen. Eller på latin: *qvo opere vulnus nondum coalitum refricatur* [efter Aage Kragelund's udgave af *Ludvig Holbergs Tre Levnedsbreve*, bd. I, s. 214-215].

I 1728 var Holberg nået til i det mindste at beskrive bataljerne og sin egen fremfærd med et smil på læben og med nogen selvironi; det var ikke hélt hen i vejret - skrev han - når der var nogen der beskyldte ham for at glimre på

andres bekostning, men han havde - først og sidst - ikke angrebet skribenten, kun hans skrifter.

Men, hvis det sidste var sandt hvorfor havde han så skrevet om *endnu ikke lægte sår*? Pegede en sådan formulering ikke i en ganske anden retning? I dag er der måske ikke meget andet at sige om en sådan form for 'selverkendelse' end at den er lige så charmerende og konsistent som en sovs der er ved at skille.

Hojer som Frederik 4's historiograf

Hojer trådte energisk op mod sine teologiske kritikere; han overvandt dem i en kombination af indholdsmæssig argumentation, juridisk teknik og effektiv politisk taktik, og et par år efter opnåede han tilmed at blive kongelig historiograf (efter historikeren Amthor), dvs at blive dén der skulle samle og beskrive kongens 'kronologi'. Der er dem der har mént at han - i nogen grad - skyldte Anna Sophie Reventlow sin ansættelse, eller at han skyldte både hende og forskellige Holsteinere - som hun (gennem sin søster) var forbundet med - sit held og sin ansættelse. Det er tænkeligt at Hojer's gode forbindelser har spillet en vis rolle, men han var ikke 'den værste' at vælge for dels havde han begreb om historie, dels var han dygtig til hurtigt at indsamle relevant materiale, dels var han i almindelighed en meget energisk åndsarbejder og organisator. Se igen Brandes (s. 48 ff. i den digitale udgave: <http://bjoerna.dk/Holberg/Brandes-2007.htm>)

Da man på højeste sted i 1725 besluttede at undersøge oversekretæren i Danske Kancelli (Frederik Rostgaard) og andre højtstående personers forhold nærmere, lod man biskop Deichmann foretage en for-undersøgelse, siden bad man ham om at forestå en egentlig kommissionsundersøgelse. Hojer - der noget forinden havde arbejdet tæt sammen med Deichmann om norske beskatningsforhold - blev bedt om at bistå kommissionen, men bad sig fri. Eftersom kommissionen gik temmelig langt, efter manges opfattelse aldeles for langt, har man opfattet Hojer's '*træk*' som klogt og fremsynet, måske tilsat et element af 'kynisme' eller 'snedighed'? H.F. Rørdam skrev i *Dansk Biografisk Lexicon* at Hojer havde været *så forstandig at frabede sig dette odiøse hverv*, dvs. dette temmelig *problematisk* hverv [den værdiladede betegnelse *odiøse* er Rørdam's, ikke Hojer's egen. Hojer brugte (ifølge Troels G. Jørgensen) betegnelsen *scabreuse*, hvilket nok svarer mere til nutidens 'problematisk', 'meget sammensatte' eller 'tricky' end til 'kritisabel']. [Om Rostgaard kan læses i *På tvende beene? Eksperiment og virkelighed. Et kultursociologisk essay om Holberg's Jeppe og Kongens Holberg*, bemærk hér billedet af *Rostgaard's sten* fra o. 1720]

Hojer som Christian 6's medarbejder

Ved Frederik 4's død i 1730 rensede hans søn og efterfølger - Christian 6' - grundigt ud og strammede kursen op om et pietistisk orienteret statsprojekt. Forholdet mellem far og søn havde været mere end dårligt, og Christian hadede sin stedmor - Anna Sophie - for 'et godt ord'; hun blev straks efter Frederik's død forvist til sin fødegård, Clausholm ikke så langt fra Randers, og kom aldrig tilbage til hoffet. Hun blev heller ikke, da hun døde i 1743, begravet ved siden af sin mand, - men i Trolle'rnes kapel i Roskilde Domkirke. I øvrigt lod Christian 6' alle akter fra den deichmannske undersøgelseskommission destruere året efter - ligesom han satte biskop Deichmann fra bestillingen. Årsagen var formentlig at Deichmann havde været tæt forbundet med Frederik 4' og Anna Sophie.

Blandt dem der blev rensat ud var også Andreas Hojer; som historiograf blev han efterfulgt af Hans Gram der bestred funktionen til sin død i 1748. Overraskende var udrensningen ikke - slet ikke når man husker at Kongen *var* enevældig. Langt mere overraskende var at det lykkedes Hojer at *komme tilbage*. Måske ønskede han ikke at komme tilbage til hoffet - der er *visse* indikationer i dén retning - måske ønskede han kun at afslutte hvad han havde begyndt som historiograf, at bearbejde alt dét materiale han i de foregående år havde indsamlet om Frederik 4'? Men hans værk om den glørværdige Frederik blev ikke desto mindre, trods modsætningsforholdet mellem Frederik 4' og Christian 6', ét af afsættene til at Christian 6' - efter nogle få år - knyttede Hojer ganske tæt til sin administration og regering. (Holberg's position i Christian 6's tid blev en ganske anden og havde en langt mere perifer karakter ift magtens centrum - hvad Holberg *tilsyneladende* havde svært ved at acceptere, at dømme efter en notits fra Christian 6' til J.L. Holstein af 30.06.1738).

Hans Gram skrev i juli 1736 til sin meget gode ven Frederik Rostgaard på Krogerup at 'man' - mens han netop havde besøgt Krogerup - var begyndt at planlægge de store reformationsfestligheder samme år. Justitsråd Hojer var *Auteuren* af det artige projekt, mente Gram - adskillige skulle promoveres til doktorer; biskop Worm skulle tage sig af de teologiske, Hojer af de juridiske. Selv skulle Gram ikke spille anden rolle end at 'skrive under', men han havde heller ikke hverken håb eller meriter til *så* store ting. Gram overspillede nødig sin egen position og skrev i øvrigt hér til én som han vidste ikke brød sig meget om Hojer [Kilde: *Breve fra Hans Gram 1685-1748*, s. 94 f.].

Om Hojer's død skrev Hans Gram til sin bekendt Christian Rantzau (1683-1771) der var vice-statholder i Norge:

Den gode Etatz-Raad Høyer sneeg sig saa bort fra os, for ikke at umage nogen her med sit Begravelse [han døde i Slesvig]; hand var i mange Maader en mærkelig [= bemærkelsesværdig] Mand, og det lod sig kiænde den Dag Tidenden om hans Død ankom. Thi alle Drengene, som den Formiddag komme fra Posthuset, samt fra Cancelliet og Rente-Cammeret, arreterede hver een, de kiændte, paa Gaden, for at forkynde dette nyt; og jeg, som sad hjemme den Formiddag, fik alene 5 Bud og 3 Besøgelser af gode Venner inden Klok. 12, alene for denne Tidendes Skyld. Derimod var ingen, som fortalte mig om det store Slag i Ungarn mellem General Wallis og Tyrken førend Aviserne hafde været 24 Timer gamle i Københafn. Der

høres slet intet endnu om hans Successoribus. Thi at der jo vil blive en Hoben Successores til saamange Charges, staaer ikke til at tvifle om. [Kilde: Breve fra Hans Gram 1685-1748, s. 175 f.]

Højesteretspræsident Troels G. Jørgensen

Der kunne siges en del om Andreas Hojer ud fra 1700-tallets kilder, men når man - efter at have krattet ganske lidt i overfladen på bibliotek.dk - støder på en biografisk fremstilling der er så 'ny' som fra 1961, må man være nysgerrig. Troels G. Jørgensen havde skrevet den. Troels G. Jørgensen? Et hurtigt opslag mindede mig om at han havde været højesteretspræsident under Besættelsen - og så var der noget der dæmrede, for jeg har i 1970-erne og 1980-erne læst ret grundigt om dén tid både hos forskellige faghistorikere og hos Hans Kirk og Hans Scherfig - og også hos Carl Madsen, ikke at forglemme.

På Det Kongelige Bibliotek har man i billedsamlingen et ganske særligt billede, en ikke særlig flatterende tegning af Troels G. Jørgensen; med tegningen (gengivet ovenfor) - der har illegal kommunistisk oprindelse - hævdedes det at Troels G. Jørgensen havde handlet i Hitler's interesse, og der blev desuden lagt op til at man gjorde et regnskab op med ham.

Efter at Hitler i juni 1941 havde sprængt pagten mellem Sovjetunionen og Det Tredje Rige og

var gået i krig med Sovjetunionen havde Justitsministeren og Regeringen ladet Politiet internere de danske kommunister (det drejede sig om næsten 250 personer) - og efterfølgende havde Rigsdagen (21.8.1941) vedtaget et forbud mod kommunistiske foreninger og kommunistisk virksomhed og dermed også lovliggjort interneringerne.

Højesteretspræsidenten havde støttet både interneringen og lovgivningen; han havde hævdet at det var nødvendigt, når Rigsdagen *var* i funktion, at man tilvejebragte et utvetydigt juridisk grundlag - en egentlig lov - for at undgå at en dommer kunne føle sig tvunget til at handle i modstrid med befolkningens virkelige og overordnede interesse ved fx at løslade nogle af de internerede. Endvidere offentliggjorde Troels G. Jørgensen kort efter en artikel i *Juristen* hvor han gennemgik loven for landets jurister. Han konkluderede at *der her er lovgivet helt uafhængig af grundloven*; dvs at man havde måttet handle og lovgive ud fra en nødretsgrundsætning og på baggrund af at man ikke i Grundloven havde dækket en situation som den aktuelt foreliggende.

Se evt. historikeren Povl Bagge's nekrolog: <http://www.tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=77453>

Ville det - med Troels G. Jørgensen's egen historie i baghovedet - have nogen mening at bruge tid på hans bog om Andreas Hojer? Ville tiden ikke være bedre anvendt på anden læsning? Når man i de senere år har talt om litteraturlæsning har ét af temaerne været hvordan fortid og nutid vikler sig ind i hinanden, hvordan man - når man læser nyere forfattere - ofte må tilbage til ældre forfattere m.fl. for at kunne forstå de nyere bedst muligt. At det forholder sig sådan er lige så elementært nødvendigt som det er besværligt - og man står i betydelig fare for at miste færtten, at komme meget langt væk fra dét man *egentlig* ledte efter og at komme meget langt væk fra at producere noget nyt og fremadrettet.

Spørgsmålet er hvilken synsvinkel man anlægger - eller *må* anlægge. Er man astronom eller fysiker véd man at der undertiden må foretages et veritabelt paradigmeskifte. Den 'underliggende' situation kan for så vidt være den samme. Solen kan være hvor den 'hele tiden' har været. Jorden og Månen ligeså. Men perspektivet var én ting i Antikken og i Middelalderen, *en ganske anden* i og med Kopernikus, Galilei og Kepler. Og særlig interessant var det at Tycho Brahe gjorde sine epokegørende iagttagelser ud fra et 'tidligt' perspektiv, men at de først fandt deres rette fortolkning ud fra et mere moderne perspektiv.

Tilsvarende på litteraturvidenskabens, historievidenskabens og samfundsvidenskabernes område. Også hér kan der ské paradigmeskifter. Men der opstår et særligt problem når talen er om 'historisk' og 'fortolkende videnskab', for i løbet af nul komma fem kan man selv være blevet en del af dét man fortolker på, man kan være blevet en del af en 'logisk cirkel', dét som Jürgen Habermas m.fl. har kaldt 'den hermeneutiske cirkel'.

Før jeg gik i gang med at gennemgå Troels G. Jørgensen's Hojer-bog, læste jeg en smule op på manden. Jeg slog fx op i Ditlev Tamm's bog *Retsopgøret efter besættelsen* [1' udgave 1984, se især s. 51-62] og fandt nogle af de udklip frem jeg havde fra dén gang *Retsopgøret* var blevet forsvaret på Odense Universitet. På s. 58 i *Retsopgøret* er et billede af Jørgensen og en kort sammenfattende kommentar.

Det fremgår at Jørgensen var en dygtig jurist, men at han var kommet uoverens med sine kolleger i Højesteret således at han endte med at være

stærkt isoleret i Retten, dels pga sin opfattelse af hvordan man juridisk skulle tackle forholdet til kommunisterne, dels - og måske især - fordi han havde handlet egenrådigt ved at agére i samarbejde med Justitsministeren, ved at have overskredet grænserne mellem den lovgivende, udøvende og dømmende magt - og ved at have ytret sig om kommunistspørgsmålet på vegne af Højesteret uden at have spurgt sine kolleger. [I note 34 på s. 798 er der nogle supplerende bemærkninger og henvisninger.]

Troels G. Jørgensen havde givetvis tænkt sig grundigt om før han handlede - hvad han gjorde skete slet ikke i overilelse. Han var én der først understøttede Samarbejdspolitikken fordi han fandt den hélt nødvendig, og han var én der sidenhen gik til Kongen for at bevæge ham til at 'træde til' da Samarbejdspolitikken var brudt sammen i 1943 og samarbejdspolitikkerne havde kastet håndklædet i ringen.

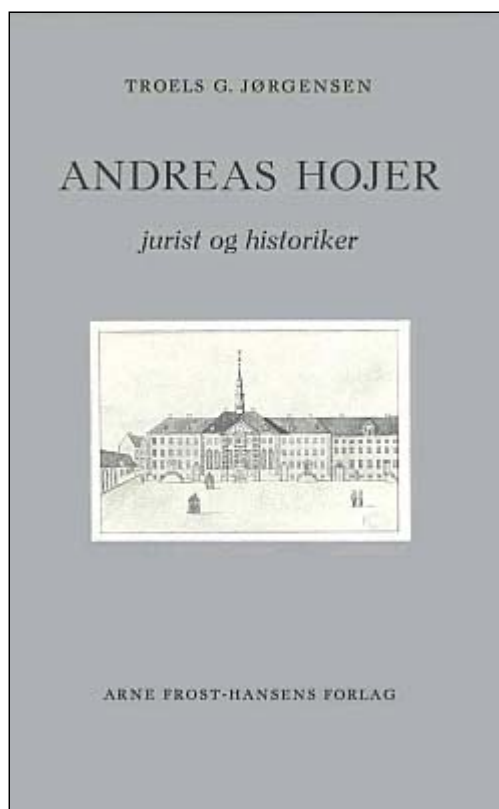
Hvad Troels G. Jørgensen sagde, skrev og gjorde under Besættelsen, kritisabelt eller ej, gjorde ham *ikke* til en tyskvenlig aktør, endsige til en nazist. Sét fra hhv 1984 og 2010 kan en konklusion være at Troels G. Jørgensen har handlet ud fra et 'begrænset' politisk perspektiv men dette var - *i det grundlæggende* - i overensstemmelse med Samarbejdspolitikken og dén tænkning der lå bag.

Nogle - også nogle jurister - tog *déngang* afstand fra Troels G. Jørgensen's handlemåde hvad enten det skete verbalt eller i praksis, og det gjaldt *både* en kommunist som Carl Madsen *og* samfundsstøtter som nogle af Jørgensen's kolleger i Højesteret.

I årene lige efter Besættelsen var den overvejende holdning til Troels G. Jørgensen stærkt kritisk og 'udgrænsende'. Troels G. Jørgensen havde for sit vedkommende fra begyndelsen været forberedt på at han ville kunne møde kritik både umiddelbart og især efterfølgende, og han vedblev til sin død både at forklare og forsvare sine synspunkter og sin handlemåde.

Længere ad den vej er det ikke nødvendigt at gå hér hvor fokus er på Hojer og Holberg. Men så langt *må* der gås for ikke at komme til - naivt og troskyldigt - at *skrive* en biografisk forfatter *ud*, dvs. *af*.

Bogen om Andreas Hojer

Omslaget på Hojer-bogen. Billedet viser Vajsenhuset i København som Andreas Hojer fik en meget nær tilknytning til. [Omslaget kan - i HTML-versionen - forstørres ved at *klikke* på det]

Bogen om Andreas Hojer bekræfter at Jørgensen *var* en dygtig jurist og viser at han havde anstrengt sig for at samle alt hvad der var nødvendigt og relevant for at få hold på sit emne: *Andreas Hojer*. Bogen viser også at Jørgensen ikke var bange for at indtage en anden og langt mere positiv opfattelse af Hojer's betydning (fx som juridisk professor) end visse andre jurister havde gjort, men hvad enten Jørgensen var enig med sine forgængere eller ej, så havde han orienteret sig grundigt i hvad de havde fundet frem. En sådan fremgangsmåde er også nødvendig for at man - i det mindste et stykke ad vejen - kan sikre sig imod utilstrækkelighed og inkonsistens i sin egen undersøgelse. Men *måske* er der enkelte passager hvor man fornemmer at Jørgensen har været påvirket af hvad han personligt havde været igennem i årene fra Besættelsen og frem til udgivelsen af Hojer-bogen.

Historikeren H.P. Clausen - der i sine senere år var kulturminister, trafikminister og formand for Folketinget - skrev om Hojer-bogen: *Troels G. Jørgensen er ikke let at læse. Juristens hang til at referere en sag og fremlægge den i alle dens aspekter præger bogen stærkt og får tit hovedlinierne til at fortone sig. Det gør det ikke lettere, at noter og henvisninger samt mere private bemærkninger er sat direkte ind i teksten. Forfatteren beder et sted (s. 267) læseren bifalde, at en snes sider af Hojers statsretlige forelæsninger tilbagelægges med en harefod. Det bifalder læseren gerne, og bifaldet havde været endnu kraftigere,*

hvis forfatterens hånd havde været let også i de mange andre referater, der fylder bogen, og ved disponeringen af stoffet. Billedet af Hojer og hans indsats havde da stået klarere, og det havde han fortjent. Kilde: <http://www.tidsskrift.dk/print.jsp?id=96543>

Troels G. Jørgensen udgav i 1930'erne juristen Anders Sandøe Ørsted's værker og skrev i sit otium flere biografiske værker, fx om juristen og politikeren A.F. Krieger. *Måske* havde Jørgensen en tilbøjelighed til at overbetone sine heltes gode egenskaber på bekostning af mere problematiske? H.P. Clausen var i det mindste inde på noget lignende i *sin* kommentar. Så - sammenlagt må en vis forsigtighed tilrådes hvis man giver sig i kast med Hojer-biografien.

I en kommentar til ét af Troels G. Jørgensen's andre skrifter stod at han ikke skrev så smukt som når hans far, den berømte historiker A.D. Jørgensen, havde foldet sig ud. Men hvis man ikke går til Hojer-bogen for at blive smukt underholdt, derimod for at få solide informationer, så vil jeg personligt foretrække at få lidt for mange informationer end for få, og så meget mere når man ønsker at få et rimeligt solidt fodfæste for selv at kunne sammenfatte. Bogen er derfor for dem der *ikke* ønsker at forstå tingene for hurtigt og som er parat til at læse nogle afsnit endog *meget* langsomt.

Læser man bogen sådan - langsomt og tålmodigt - så vil man kunne få bekræftet en formodning om at *Hojer* var både dygtig og energisk, at han ikke stræbte efter ydre og materielle tegn, at han - når det gjaldt - kunne være både taktisk tilbageholdende og pædagogisk tålmodig, at han gjorde en stor indsats for at styrke undervisningen både i almueskolen og i latinskolen. Hvordan Hojer var som menneske kan man derimod kun gisne om. Der er ganske få vidnesbyrd. Ingen portrætter hverken figurative eller nærtgående litterære. Det meste man véd, véd man fra hvad han har udrettet og skrevet, men der findes dog nogle breve hist og hér.

Tacklingen af Hamburg (ifølge Troels G. Jørgensen)

Danmark var ikke i nogen nem udenrigspolitisk situation på Frederik 4's og Christian 6's tid, der var mange aktører at forholde sig til, mange aktører med vidt forskellige interesser - ikke mindst i Slesvig-Holsten. [Se nærmere i et senere nr. af holberg.nu om den dansk-norske Frederik 4', ikke at forveksle med en tysk Hertug der bar samme navn og nummer].

I Holsten lå Hamburg der fra begyndelsen havde haft en særlig status som hanseatisk fristad - og denne status blev garanteret fra forskellig side. Under Den Store Nordiske Krig havde Frederik 4' 'klippet' i den danske mønt. En sådan manøvre var et direkte angreb på den hamburgske økonomi. Det hamburgske 'svar' var derfor at man i 1726 forbød brugen af dansk mønt i Hamburg (og at man *satte* kursen på dansk mønt noget lavere end metalværdien).

Hojer viste Frederik 4' hvad han kunne gøre, han kunne forbyde eksport af islandske fisk til Hamburg, han kunne etablere et bredere forbud mod samhandel med Hamburg, han kunne indefryse hamburgske tilgodehavender.

Midlerne var givetvis kraftige, men det var muligt for Kongen at gennemføre dem fordi de ikke direkte anfægtede 3' parts interesser og fordi de derfor ikke burde kunne udløse repressalier fra et stort land.

Endnu i 1734 var der ikke fundet en løsning på det dansk-hamburgske mellemværende. På dén tid var der udkommet en hamburgsk sagsfremstilling som Christian 6' lod Andreas Hojer tage sig af; kort tid efter verserede der et tysksproget skrift der gav sig ud for at være en diskussion - i al fortrolighed - mellem en hamburgsk borger og hans broder i Amsterdam hvor striden blev vendt på en måde der viste at der var andre argumenter end de officielle hamburgske.

Det anonyme hojerske skrift udkom i 4 oplag, men blev straks forbudt af myndighederne i Hamburg - ligesom de udlovede en belønning til den der kunne oplyse forfatterens identitet. Når der trods forbud, trussel om straf og udlovning af pengepræmie var læsere til skriftet i Hamburg skyldtes det dels at der var tale om et meget vigtigt emne - den hamburgske handel - dels at skriftet var godt gjort, ikke mindst fordi den anonyme Hojer havde holdt sig til reelle argumenter og havde undladt at polemisere.

Her sluttede Hojer's indsats imidlertid ikke. I september-oktober 1734 blev han sendt til Hamburg og Altona for ganske diskret og på stedet at undersøge forholdene og stemningen. Det varede ikke længe før han af en officersbekendt fik at vide at myndighederne vidste at han var i byen og at man holdt øje med ham; men tilsyneladende lagde man ham ikke alvorlige hindringer i vejen under hans ophold der varede i 17 dage.

Der var tilsyneladende ikke fuldstændig enighed blandt de ledende danske kræfter om hvad der skulle gøres i striden. Brødrene Plessen (der nogle år var tæt knyttet til Christian 6') mente ét, Hojer noget andet. Og det var først i slutningen af april 1736 at man nåede til en løsning som indebar at Hamburg skulle nedlægge sin Kurantbank, anerkende dansk mønt og betale 500.000 mark lybsk (svarende til 172.000 rigsdaler), mens man fra dansk side skulle ophæve forskellige handelsmæssige restriktioner og erstatte skader på strandede fartøjer.

Efter at Hojer - der allerede havde skrevet et stort værk om Frederik 4's tid - nu også havde vist sin duelighed som politisk analytiker og anonym skribent, var det oplagt at Kongen - stærkt inspireret af J.L. Holstein - trak ham tættere på, og at man bad ham forestå forskellige projekter.

Se beskrivelsen i Nationalbankens publikation om *Betalingsformidling i Danmark* [2005], s. 32/264: De nære økonomiske relationer mellem Hamborg og Danmark med tæt sammenvævede møntvæsener indebar, at problemer med det ene områdes pengevæsen ikke kunne undgå at have afsmittende effekter det andet sted. Et eksempel var udtyndingen af sølvindholdet i danske kurantmønter i årene under og efter den store nordiske krig (1700-20). På grund af Greshams lov medførte udtyndingen af de danske kurantmønters sølvindhold, at de fik større anvendelse som betalingsmiddel i Hamborg, end de hamburgske myndigheder ville acceptere. Som modforanstaltning besluttede Hamborg derfor i 1725 at gøre kursen mellem de to områders kurantmønter flydende, lige som Hamborgs banker ikke accepterede indbetalinger i danske kurantmønter. Begge disse tiltag modvirkede, at danske mønter kunne presse

Hamborgs egne mønter ud af omløb. Danmarks reaktion var bl.a. at forbyde al vareimport via Hamborg og i stedet kræve, at import skulle ske direkte fra eksportlandet. Den handelskrigs-lignende konflikt sluttede i 1736 med indgåelsen af en traktat, der bl.a. forpligtede Danmark til at producere kurantmønter med et tilfredsstillende sølvindhold.

Publikationen kan findes på:

http://www.nationalbanken.dk/DNDK/Publikationer.nsf/side/Betalingsformidling_i_Danmark!OpenDocument.

Kommentar: Greshams lov er ikke en *generel naturlov*, men en empirisk baseret forklaringsmodel der kan siges at gælde *ceteris paribus, alt andet lige*. Den beskriver hvordan markedskræfterne vil regulere en ubalance hvis 'man' ikke er i stand til at gribe ind - eller evt. ikke vil gribe ind. I det specifikke tilfælde forsøgte 'Hamborg' at gribe ind over for den dansk skabte ubalance, derefter svarede 'Danmark' igen osv.

Thomas Gresham levede fra 1519 til 1579, se: http://en.wikipedia.org/wiki/Thomas_Gresham. Se Nationalbankens publikation s. 22/264: Ifølge Greshams lov vil en situation med to forskellige mønter med samme pålydende værdi medføre, at de "dårlige" mønter med lav metalværdi fortrænger "gode" mønter med høj metalværdi fra handlen, idet man vil foretrække at spare op i de mønter, som har den højeste metalværdi.

De senere år & et post mortem

Der er enkelte steder hvor Hojer har refereret til Holberg, men bortset fra den allerede nævnte historiske sammenfatning der var kritisk - og en pil nedad hvad angik den grove *Peder Paars* - så er der tale om henvisninger i positiv form. Her skal huskes at Hojer døde allerede i 1739 - han kan have kendt til en tidlig udgave af *Naturretten*, til *Peder Paars*, de tidlige komedier, til *Danmarks og Norges Beskrivelse* fra 1729 og til nogle af de historiske skrifter, men han har ikke kendt til *Niels Klim* og hvad Holberg i øvrigt producerede i sine modne og ældre år.

Holberg derimod skrev endnu et par gange mod Hojer eller i anledning af Hojer, således ytrede han sig i 1740 kort og præcist om hvem der kunne efterfølge Hojer som juridisk professor, se Nystrøm's samling af *Holbergs egenhændige Vota* [1928, s. 19-20].

Men i 1750 - omkring 10 år efter Hojer's død - fandt Holberg anledning til at kommentere ét af hans juridiske skrifter mere udførligt:

Holberg's epistel om jurister og skomagere

Epistola CCXCIII

[epistel 293].

Til **

Min Herre skriver, at han med Fornøjelse haver læst den ham skikkede *Dissertation de Idea Juris Consulti* [der var forfattet af Andreas Hojer], og at han dømmer, at *Autor* haver Ret derudi, at ingen kand siges at være en retskaffen *Jurist*, med mindre han er en *Polyhistor*, og er dreven udi alle Slags Videnskaber; ja vist har han Ret, men ikke anderledes end alle andre, der henfalde til samme *Charlatanerie*; thi man merker, at enhver praler med sit Videnskab, og vil gjøre det til det vigtigste og vanskeligste: og enhver kand hitte paa samme Argumenter til at bestyrke saadant med.

Det er med slige Folk *Molière* skiemter udi den Borgerlige *Ædelmand*, naar han forestiller en *Philosophum*, en *Musicant* og en *Dandsemester*, hvoraf enhver holder sit Videnskab for det vigtigste og ædelste.

Jeg kunde tage mig paa efter ovenmeldte *Jurists* Exempel at bevise, at enhver *Konstner*, enhver *Haandverksmand*, ja en *Skoemager*, naar han vil *passere* for en retskaffen *Skoemager*, bør være en *Polyhistor*, og at han ikke kand siges at forstaae sit *Haandverk*, med mindre han er dreven udi alle Slags Videnskaber.

Min Herre meener vel, at dette vilde blive noget vanskeligt. Det er vel vanskeligt, men dog ikke umueligt. Hør engang, hvad man i en *Hast* kand anføre til at forsvare saadan *Paradox*:

En retskaffen *Skoemager* maa tilligemed være en *Philosophus*; thi, hvis han ikke er naturkyndig, og *verseret* udi *Physica*, kand han blive bedragen med *Lær* og *Huder*. Der behøves jo *Natur-Kundskab* til at dømme om *Huder*, *Qualitet* og *Dygtighed*? han maa og vide, hvilket *Lær* meest krymper og udvider sig, og derefter indrette sin *Læst*, og gjøre *Skoe* meer og mindre snevre.

En *Skoemager* maa og tildeels være *Theologus*; saa at han veed at gjøre Forskiel imellem *Religions-Secter*: Thi eet er at arbejde for en *Orthodox*, som vil have tynde og undertiden forkeerte *Saaler* [på forkerte eller vendte såler er syningerne indad], efterdi han bruger ofte sine *Fødder* til *Dands*; et andet er at gjøre *Skoe* for en *Kiætter*, sær en *Fanatico*, som fordømmer *Dands*, og heller vil have stærke *Saaler*, for med des større *Eftertryk* at kunde træde paa *Verdens Forfængelighed*.

Det er og fornødent, at en *Skoemager* haver *Kundskab* udi *Historier*: Thi det er af *Dag-Registere* og *Erfarenhed* han lærer, hvilke Folk han maa *creditere* eller ikke *creditere*; og, saasom *Historien* er *speculum vitæ* [= et livets spejl], der

viser af foregaaende Ting, hvad man man slutte om tilkommende, og af andres Exempler erindrer, hvorledes man skal tage sig selv vare; saa seer han der af, at til store Herrer ikke maa gøres megen *Credit*, og slet ingen til fremmede *Ministrer*, efterdi de første ere langsomme med Betaling, og de sidste kand forsvare sig med Folke-Retten.

Mathematiske Videnskaber ere *absolut* fornødne for en Skoemager; thi intet *Studium* haver meere Overeensstemmelse med en Skoemagers *Profession*: Hans Læst, hans Syl, hans Maal eller Skoemager *Grad-Stok*, ere alle *geometriske Instrumenter*; saa at en *habile* Skoemager kand ansees som en *Archimdes* udi *Mignature*.

En Skoemager maa ogsaa være vel dreven udi *Philosophia morali*, og ingen Læsning er ham meere fornøden end *Senecæ Tractat de Ira* [Seneca's skrift *Om vreden*], som viser, hvorledes man maa bevæbne sig med Taalmodighed: Thi af alle Haandverks-Mænd er ingen, hvis Arbejde bliver meere mynstret og igiennemheglet end en Skoemagers. Den ringeste Fold paa en Skoe sætter en *Petit Maitre* udi Fyr og Flamme; thi, saasom nette Skoe ere en ung *Cavaliers* største Ære, saa *pardonnerer* han ikke mindste Fejl eller Rynke, som derpaa kand findes; og, hvis end ingen ere, meener han dog at see dem, og derudover udøser sin Galde mod en fattig Skoemager. Her kommer da den *moralske Philosophie* til pas; thi det er fornødent, at en Skoemager dagligen er bevæbnet med en *spartansk* Taalmodighed, saa at han lader et Skiolds-Ord gaae ind af et Øre og ud af et andet, uden at besværges sig derover, undtagen at det gaaer ud til Hugg og Slag, da han maa søge sin Tilflugt til Lands Lov og Rett; i hvilken Henseende det er fornødent, at han og maa være *Jurist*.

Saasom en Skoemager dagligen omgaaes med Beeg og Tiære, saa maa han ogsaa have Kundskab om *Medicine*: Og meenes der, at en Skoemager først haver aabenbaret det store *Panacéum* eller den ædle TiæreCuur, hvorved alle Sygdomme fordrives. See her forestilles min Herre en *Idéa boni Sutoris* [en 'forestilling' om en god skoemager] efter samme *Methode*, som ovenmældte *Jurist* betiener sig af, og som adskillige andre have brugt, der prale med deres Videnskaber.

Det samme, som jeg haver gjort med en Skoemager, tilbyder jeg mig og at gjøre med en Dandsemester, om min Herre det forlanger, og med samme Lethed vil vise, at han ogsaa bør være en *Polyhistor*. Men det er nok skiemtet paa eengang. Jeg forbliver &c.

Alle afsnitsdelinger er tilføjet, BA.

Kommentar til epistlen

Troels G. Jørgensen er sædvanligvis venlig i omtalen af Hojer og - tilsvarende - rimeligt stram i mælet i omtalen af Holberg, han betegner i det mindste epistel 293 ikke alene som *humørforladt*, men som *inderlig humørforladt* (s. 255). Men måske er det som man tager det? Måske var det Jørgensen der over for Holberg var inderlig humørforladt for at bruge hans eget udtryk?

Epistlen ligner andre tekster hvor Holberg har hudflettet én af tidens overdrivelser - og dét er formentlig dét der er epistelens egentlige ærinde, ikke personen eller forfatteren Hojer, eller ikke *så meget* personen eller forfatteren Hojer for der står dog et ord som *Charlatanerie* - og det var ikke et ord der var særlig blidt eller *venskabeligt* drillende, men derimod en egentlig ringeagtsytring - noget der kan virke injurierende [se *Holberg Ordbog*].

Holberg forholdt sig imidlertid i sin 293' epistel ikke meget anderledes over for Hojer end han gjorde over for så mange andre - hvad enten de var *petits maîtres* eller andre uundværligheder udi egen indbildning. Hvis man skulle synes at netop *denne* epistel er *for meget* er der andre af Holberg's tekster der også burde opfattes sådan. Og ligesom dét naturligvis kan være en nærliggende mulighed - at en del af de Holbergske skrivelser *er for meget* - er vurderingen af det enkelte tilfælde i det store og hele en smagssag, noget subjektivt - noget der ikke kan afgøres objektivt.

Der er dem der mener at Holberg har skrevet sin epistel (eller skelettet til den) på et tidligt tidspunkt, flere år før han gik i gang med at publicere sine epistler. Det kan man vel ikke udelukke. Men måske lå der en særlig tilskyndelse i at en Peder Sommer havde oversat Hojer's afhandling til dansk i 1744 og i at denne oversættelse efterfølgende blev læst, fx af dem som Holberg selv henvendte sig til med sin dansksprogede *Naturret*?

Slår man op i fortalen til den 5' udgave af *Naturretten* vil man se at Holberg har forklaret nødvendigheden af at man på et universitet gør det i en række forskellige fag: teologi, moralfilosofi, medicin, matematik, historie, geografi, sprog, *jus publicum*, politik og filologi. *Hvor Boglige Kunster og Naturlige Sindets Gaver møde udi et Menneske, kand det samme forrette store Ting*, skriver han og fortsætter så med at forklare hvorfor Øvrigheden har etableret Akademier og Seminarier, dvs videregående læreanstalter. Holberg's hensigt var ikke akkurat som Hojer's, men det snerper. *Hojer* havde talt og skrevet om hvad jurister skulle kunne leve op til. *Holberg* skrev nu om hvad 'man' skulle tilbyde hele vejen rundt, men han var personligt mere end vidt omkring. Bortset fra medicin og mere avancerede dele af de naturvidenskabelige fag, var han selv glimrende rustet til at honorere de 'samlede' krav - og langt hen også de mange krav som Andreas Hojer havde stillet da han præsenterede *sit* 'program'.

En digital udgave af Holberg's *Naturret* kan findes i *Et åbent sind? Tekster* [PDF, 399 s, *klik* tv for denne kantede parentes], s. 201 og frem. Udgaven medtager de sidetal man kan finde i

Hans Gram skal have afskrevet et **koloreret smædevers
om Andreas Hojer**

Hand, som Cameleon, paatager alle Farver,
Mand kan ham bruge til hvad Tieneste man vil.
Behøver Landet og (for Rimets Skyld) en Garver,
En bedre Skinder kan der da ej være til.
Han er Historicus og Medicus tillige;
Den store Richelieu i ham oplifves skal.

[Ifølge Werlauff > Esbern Spang-Hanssen (1963), s. 71. Smædeverset synes at være skrevet noget efter at Christian 6' hentede Hojer ind i 1734, men før hans død i 1739. Forfatterens identitet kendes ikke. BA]

Supplerende henvisninger

Artiklerne om Andreas Hojer i DBL, *Dansk Biografisk Lexicon*, 1' udgave
De er optrykt i Georg Brandes' Holberg-biografi [digital udgave]:
<http://bjoerna.dk/Holberg/Brandes-2007.htm>

Mouritz Mackeprang's artikel i *Salmonsens*, 2' udgave: <http://bjoerna.dk/Holberg/Hojer.htm>

- - -

Esbern Spang-Hanssen: *Fra Ludvig Holbergs unge dage. Hans strid med Andreas Hojer*
Holbergsamfundet af 1922, G.E.C. Gad, København 1963

Mogens Leisner-Jensen: *Da Holberg blev poët. Tre studier i vittighedsværkernes oprindelse*
Odense Universitetsforlag i samarbejde med Holbergsamfundet af 1922, Odense 1995

Mogens Leisner-Jensen har argumenteret overbevisende for at striden med Andreas Hojer *ikke* var den virkelige eller eneste tilskyndelse til at Holberg sprang ud som satirisk-komisk forfatter. At Holberg blev en glimrende satirisk poët havde indre årsager og behøvede ikke nogen ydre tilskyndelse, derimod kan man hævde at Holberg udnyttede at Hojer først havde omtalt ham kritisk og mindre respektfuldt - og dernæst at han havde skrevet uforsigtigt om nærtbeslægtedes ægteskab.

Som 'replikker' leverede Holberg først to fingérede disputatser, men de pegede ikke - form- eller indholdsmæssigt - i retning af *Paars* eller komedierne, selv om rammen for begge disputatser var af ironisk karakter. Hojer blev imidlertid angrebet hårdt fra anden side, både af Frederik Rostgaard m.fl. og af ortodokse teologiske professorer. Hans historiske værk blev 'klausuleret' (senere justeret ad Hojer, men ikke genudgivet), men han fik udmanøvreret sine teologiske modstandere for så vidt angik den naturretlige afhandling, bl.a. ved at udvirke at den forfremmede Søren Lintrup forblev 'i nærheden'. Hojer havde et ret godt forhold til Lintrup, dén Lintrup der tidligere havde været Holberg's rektor i Bergen. Holberg's disputatser fik - så vidt det kan konstateres - ingen betydning i de to forbindelser. [Søren Lintrup havde været teologisk lærer på Universitetet og havde været blandt dem der skulle udtale sig om Hojer-sagen på embeds vegne, men så skulle han som ny biskop i Viborg forlade kamppladsen.]

I 1728, efter *Peder Paars* og komedieårene, beskrev Holberg bataljen på latin i ironiske og selvironiske vendinger. Der er heller intet i dén beretning der 'for alvor' kan understøtte en påstand om at 'Hojer' har gjort Holberg til satirisk-komisk forfatter. Når Holberg har lagt op til en sådan opfattelse må det (som *mange* andre af Holberg's 'ting') tages som et forfattermæssigt greb.

I Mogens Leisner-Jensen's bog kan læses en del om latinundervisningen på universitetet og i latinskolerne i 1600- og 1700-tallet. Det er nyttig viden hvis man vil gå dybere med Andreas Hojer's pædagogiske indsats, og det er også relevant i en diskussion af Holberg's mange, undertiden ret voldsomme, angreb på universitetsundervisningen. Holberg var i mange henseender en fremragende formidler. Dvs. på tryk. De vidnesbyrd der er fra ham selv og fra et par studenter peger ikke i retning af at han var nogen glimrende forelæser eller underviser. Han må have været ret 'håbløs', og han blev ikke bedre med årene. Snarere tværtimod.

Mogens Leisner-Jensen undrer sig s. 148 over at Holberg var *præceptor* - dvs introducerende vejleder - for relativt mange studerende fra Odense. Måske kan forklaringen have at gøre med at Holberg havde venner eller fjerne slægtninge dér, i det mindste frem til 1732 - det er Laurids Luja (1668-1732) jeg har i tankerne. Luja var en fremtrædende lærer ved Odense Gymnasium og gift med Cathrine f. Stoud (død 1722) [Se s. 158 f. i den digitale udgave af Brandes' Holberg-bog: <http://bjoerna.dk/Holberg/Brandes-2007.htm>].

Alle kommentarer og spørgsmål til dette nummer af holberg.nu vil være velkomne.

En kontaktmulighed kan findes øverst th. [i HTML-udgaven].
